

УДК 378.011.3-051:[005.336.4

ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У КРАЇНАХ ЄВРОСОЮЗУ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Наталія Петрівна Онищенко,

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри педагогіки

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний

університет імені Григорія Сковороди»,

м. Переяслав-Хмельницький, Україна

ORCID iD: orcid.org/0000-0001-7794-8949

Анотація

У статті розкрито теоретичний аспект формування ключових компетентностей майбутніх учителів у країнах Європейського Союзу. Досліджено застосування поняття «ключові компетентності» країнами Європейського Союзу. Визначено особливості тлумачення зазначеного поняття на рівні нормативних документів Євросоюзу. Схарактеризовано основні напрями освітньої політики країн Євросоюзу щодо імплементації ідеї ключових компетентностей у вищій школі. Доведено, що компетентнісний підхід є однією із важливих тенденцій розвитку вищої освіти в європейському освітньому просторі.

Ключові слова: *ключові компетентності, країни Європейського Союзу, компетентнісний підхід, компетентнісна професійна освіта, компетенції, фундаментальні компетенції, галузеві компетенції, фахові компетенції, майбутні вчителі.*

Постановка проблеми в контексті сучасної педагогічної науки та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. Ключовий акцент оновлення змісту вітчизняної вищої освіти стосується сутності компетентнісної професійної освіти, соціальної обумовленості переходу на державні стандарти,

розробки моделей та професіограм компетентного фахівця, системи комплексної діагностики рівня сформованості компетентностей різних рівнів: інтегральних, загальних, спеціальних (фахових, предметних). Компетентнісний підхід на сучасному етапі уособлює інноваційні засади освіти та відповідає прогресивним світовим стандартам, а також передбачає підготовку освіченої, духовно багатой, інтелектуально зрілої, відповідальної особистості фахівця, здатного розкрити власну індивідуальність у процесі професійної діяльності.

Зазначимо, що потребу запровадження у вищу професійну освіту ключових компетентностей, компетенцій і ключових кваліфікацій науково обґрунтовано науковцями в середині 80-х років ХХ ст., але офіційно проголошено на засіданні Європейської Ради ЄС у 2000 році, де наголошувалося, що кожен громадянин має бути озброєний навичками, потрібними для життя і роботи в новому інформаційному суспільстві. У країнах Європейського Союзу значна увага приділяється саме професійній компетентності як гаранту конкурентоспроможності на ринку праці та покращення економічних досягнень. Тому у контексті реформування системи вищої освіти України важливим є дослідження досвіду формування ключових компетентностей майбутніх учителів у країнах Європейського Союзу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Компетентнісний підхід досліджено у працях багатьох вітчизняних та зарубіжних учених (В. Буткевич, Ю. Варданян, Р. Гільмеева, Я. Кодлюк, А. Маркова, Л. Мітіна, Дж. Равен, В. Серіков, Е. Сіляева, С. Сисоева, В. Сластьонін, Г. Халаж, В. Хутмахер, А. Хуторський, О. Шапран, Е. Шиянов, О. Ярошинська та ін.). Ключові компетентності у країнах Європейського Союзу є предметом досліджень таких зарубіжних фахівців як А. Армстронг (Alan Armstrong), П. Блек (Paul Black), Д. Вільям (Dylan Wiliam), Дж. Гордон (Jean Gordon), Б. Мейл (Brian Male), А. Мішель (Alain Michel), Х. Мойя

(José Moya), Д. Пешпер (David Pepper), Х. К. Тедеско (Juan Carlos Tedesco), А. Тіана (Alejandro Tiana), Г. Халаш (Gábor Halász) та ін.

Виділення невиділених раніше частин проблеми. Разом з тим існує протиріччя, що негативно позначається на кінцевому результаті підготовки майбутніх учителів, зокрема між: необхідністю в удосконаленні компетентнісної професійної освіти України та недостатністю наукового обґрунтування і практичного застосування європейського досвіду формування ключових компетентностей майбутніх учителів у практиці вітчизняної вищої школи.

Мета статті – розкрити теоретичний аспект формування ключових компетентностей майбутніх учителів у країнах Євросоюзу.

Постановка завдання – дослідження застосування поняття «ключові компетентності» країнами Європейського Союзу; визначити особливості в тлумаченні зазначеного поняття на рівні нормативних документів; схарактеризувати основні напрями освітньої політики країн ЄС щодо імплементації ідеї ключових компетентностей у вищій школі.

Виклад основного матеріалу. Протягом останнього десятиліття розвинені країни Європи та світу ведуть ґрунтовну дискусію щодо того, як дати людині належні знання, вміння та компетентності для забезпечення її гармонійної взаємодії з глобальним суспільством, що швидко розвивається. Аналіз багатьох освітніх систем свідчить, що одним зі шляхів оновлення змісту освіти й навчальних технологій, узгодження їх із сучасними потребами, інтеграції до світового освітнього простору є орієнтація навчальних програм на компетентнісний підхід і створення ефективних механізмів його запровадження.

Поняття «компетентність» експертами країн Європейського Союзу визначається як здатність ефективно й творчо застосовувати знання й уміння як у міжособистісних стосунках, так і в професійних ситуаціях.

Міжнародна комісія Ради Європи трактує «компетентності» як загальні або ключові вміння, базові вміння, фундаментальні шляхи навчання, ключові кваліфікації (Hutmacher W., 1997, с. 2).

Застосування компетентнісного підходу у системі вищої освіти країн Європейського Союзу зумовлено переходом до інформаційного суспільства, де основною одиницею є не лише інформація, а вміння оперувати нею, застосувати її для власного розвитку; запровадженням більш високих стандартів не лише в освіті, а й в інших сферах життя; відкриттям кордонів між країнами та інтеграцією освітніх систем до світового освітнього простору.

Уперше термін «компетенція» було впроваджено у США у 1959 р. для характеристики індивідуальних рис особистості, які б забезпечували бездоганне виконання роботи та здійснення професійної діяльності. Поняття «компетентнісна освіта» виникло у США в кінці 80 – на початку 90-х рр. XX ст. у зв'язку з новими вимогами бізнесу по відношенню до випускників вищих навчальних закладів щодо їх неспроможності та неграмотності застосування професійних знань та умінь під час конкретних виробничих ситуацій (EURYDICE, 2002, с. 9).

Важливими подіями у розробці ключових компетентностей у вищій освіті країн Євросоюзу є:

– прийняття у 1990 р. у Таїланді (Джомтєн) на Всесвітній конференції з освіти для всіх Всесвітньої декларації про освіту для всіх «Назустріч базовим освітнім потребам» (World Declaration on Education for All «Meeting Basic Learning Needs»);

– доповідь «Освіта. Прихований скарб» (Learning: The Treasure Within), підготовлена у 1996 р. Ж. Делором (Jacques Delors), представником Франції, Головою Міжнародної комісії з освіти для XXI ст. у рамках ЮНЕСКО;

– доповідь «Ключові компетентності в Європі» (Key Competencies in Europe), представлена експертом Ради Європи В. Хутмахером (Walo Hutmacher) у 1996 р. на симпозіумі з питань середньої освіти у Берні (Швейцарія);

- проект «Визначення та добір компетентностей» (DeSeCo – Definition and Selection of Competences) під егідою ОЕСР протягом 1997-2003 рр. у країнах-членах;
- дослідження «Ключові компетентності. Концепт, що розвивається у загальній середній освіті» (Key Competencies. A developing concept in general compulsory education), проведене у 2002 р. Європейською комісією разом із мережею EURYDICE ;
- затвердження у 2006 р. Рекомендацією Європейського Парламенту та Європейської Ради Європейської довідкової рамки ключових компетентностей для навчання упродовж життя (Key Competencies for Lifelong Learning) з метою впровадження в державах-членах (EU (European Union), 2006, с. 10).

Країни Європейського Союзу велику увагу приділяють обґрунтуванню поняття «компетентність», його сутнісних характеристик та інструментів формування й вимірювання. Зокрема, Євросоюз у документі «Європейська довідкова система ключових компетентностей для навчання упродовж життя» (Key Competences For Lifelong Learning. European Reference Framework, 2007) визначив 8 ключових компетентностей (спілкування рідною мовою; спілкування іноземною мовою; математична компетентність та базові компетентності з науки та технологій; цифрова компетентність; уміння вчитися; міжособистісна, міжкультурна і соціальна компетентності та громадянська компетентність; ініціатива та підприємницька компетентність; культурна виразність), що скоординувало подальші трансформаційні процеси в національних системах освіти (European Commission, 2007, с. 5).

Зазначимо, що один з найбільш визнаних міжнародних експертів у цьому питанні Ф. Вайнерт стверджує, що немає єдиного застосування концепції компетентності та широко прийнятого визначення даного терміна (Weinert F.E., 2001).

У нормативних документах держав-членів Євросоюзу на сьогодні використовуються різні визначення та

класифікації понять «навички» (skills), «здібності» (abilities), «компетентності» (competences), «ключові компетентності» (key competences), «базові компетентності» (core competences) залежно від соціально-лінгвістичного контексту та домінуючої парадигми. З огляду на це, за дослідженнями науковців країни Євросоюзу можна поділити на три групи.

До першої групи належать країни, які використовують термін «компетентність» на законодавчому рівні, розуміючи під компетентністю, по-перше, застосування знань і навичок, а по-друге, вказуючи, що це поняття охоплює знання, навички і ставлення. Наприклад, у Португалії набуття компетентності передбачає комплексний розвиток умінь і навичок, що сприяють використанню знань у різних ситуаціях (знайомих або нових). Крім того, в Португалії основні компетентності (Competências essenciais) відносяться до загальних і специфічних предметних знань, які вважаються необхідними для всіх громадян у сучасному суспільстві (Ярова О.Б., 2015, с. 156).

У мальтійській освітній системі «компетентність» – це здатність використовувати знання, навички та інші здібності для виконання функції відповідно до даного стандарту в робочій або навчальній ситуації і в процесі професійного та/або особистісного розвитку.

В Австрії, Болгарії, Чехії, Данії, Литві, Нідерландах, Румунії, Словаччині, Словенії, на Кіпрі, Мальті поняття «ключові компетентності» є предмето-незалежним та утворює «ядро» або базовий набір (як в Іспанії) або «основу» для навчання (як у Франції, Люксембурзі та Бельгії (франкомовна громада) – Socle de competences).

У Франції «socle» включає в себе як предметний, так і крос-предметний аспекти, і розглядається як основа для навчання упродовж життя, що є важливим моментом з точки зору освітньої політики ЄС.

Данський підхід до визначення ключових компетентностей наголошує на їхній функції «осей», навколо яких у майбутньому повинні сформуватися професійні компетентності особистості.

У Словенії ключові компетентності включають уміння вчитися, соціальні навички, ІКТ, планування та розвиток кар'єри, підприємництво, екологічну відповідальність, безпеку на робочому місці (Ярова О. Б., 2015, с. 156).

У Нідерландах компетентнісний підхід ґрунтується на необхідності вивчення взаємозв'язку між різними типами навчального середовища, розуміння студентами процесів навчання та результатами навчання у термінах навчальної діяльності та результатів тестування.

У системі освіти Німеччини розробляються професійно-технічні компетенції дії, особистісні та соціальні компетенції.

Друга група країн Євросоюзу замість поняття «ключові компетентності» в освітніх документах використовує іншу термінологію. Наприклад, в Австрії термін «динамічні здібності» (*Dynamische Fertigkeiten*) відноситься до інтерактивних трансверсійних компетентностей, у той час як в Естонії існує чітке розмежування між загальними і предметно-базованими компетентностями та крос-предметними темами.

В Угорщині оригінальний текст Європейської Рекомендації щодо ключових компетентностей для навчання упродовж життя був використаний лише з незначними змінами для укладання національного курикулуму для учнів 6-18 років, але він завершується специфічними горизонтальними «цлями розвитку», які також визначають різні компетентності та цінності (наприклад, європейська ідентичність, економічна культура або підготовка до ролі дорослих) (Ярова О.Б., 2015, с. 156).

У Шотландії базові навички являють собою широкі крос-предметні уміння (комунікативні навички, математична грамотність, навички розв'язання проблем, використання ІКТ, соціальні навички взаємодії з іншими), які необхідні індивідууму, щоб бути повноцінним, активним та відповідальним членом суспільства. Шотландський приклад демонструє найбільш

характерний в Європі підхід до реалізації нової курикулярної парадигми. «Курикулум для досконалості» спрямований на те, щоб усі молоді люди досягли успіхів у навчанні, розвинули впевненість у власних здібностях, вирости відповідальними громадянами та ефективними працівниками. Зміст курикулуму структурований як «набір результатів і досвіду».

У США компетентнісний підхід в освітній галузі залежить від забезпечення потреб ринку праці та самих працівників. Представники ринку праці (професійні спілки, асоціації роботодавців тощо) визначають для кожної з посад повне коло компетенцій (знання, уміння, навички та їх застосування). Особи, що бажають отримати певну посаду, можуть здобувати компетенції на всіх рівнях навчання – доуніверситетського, університетського і післяуніверситетського. Вони роблять вибір між постачальниками освітніх послуг від безкоштовних до платних, що мають значну диференціацію за рівнем вартості послуг та, відповідно, їх якості (Антонюк Л.Л., 2016, с. 29).

Американські заклади вищої освіти визначають коло компетенцій, які під їх керівництвом можуть опанувати студенти, що засвідчується дипломом конкретного ВНЗ. Оцінювання результатів навчання та корекція на цій основі процесу навчання кожного студента створює передумови для індивідуалізації результату здобуття особою бажаних компетенцій. Відповідальність університетів за якість навчання є імперативом їх діяльності на освітньому ринку.

Якість здобутих компетенцій у межах позауніверситетського навчання (у тому числі через практичний досвід, отриманий працівником протягом періоду роботи на різних посадах та в різних компаніях та організаціях), як правило, суттєво відрізняється від університетського (Антонюк Л.Л., 2016, с. 31).

За підтримки Департаменту праці США та Адміністрації з зайнятості та тренувань розроблено Керівництво з технічної допомоги з розробки і

використання компетентнісної моделі для системи розвитку трудових ресурсів. Зокрема, науковцями США виділено такі компетенції: фундаментальні (особистісна ефективність, академічні компетенції, робочі компетенції), галузеві (загальносистемні технічні компетенції, промислово-технічні компетенції, специфічні посадові сфери знань, специфічні посадові технічні компетенції, специфічні посадові вимоги, управлінські компетенції) (Антонюк Л.Л., 2016, с. 32).

У межах моделі компетенцій у США беруть участь всі зацікавлені сторони: представники ринку праці (споживачі компетенцій), працівники (носії компетенцій), професійні організації, заклади освіти, університети, а також самі особи, що здобувають їх.

Зазначимо, що Єврокомісією розроблено так званий пакет компетенцій, які вимагаються від європейського вчителя (Common European, 2010). До нього входять компетенції, пов'язані з процесом навчання, і компетенції, пов'язані з формуванням учнівських позицій. До першої групи належать:

- вміння працювати в мультикультурному та соціально неоднорідному класі;
- вміння створювати сприятливі умови для навчання, тобто вчитель повинен бути організатором навчального процесу, креатором дослідників із своїх учнів, автором навчальних програм, має постійно вдосконалюватися, раціоналізує свою працю, працює чи бере участь у різних об'єднаннях та організаціях, є аніматором соціально-культурного життя в регіоні;
- вміння включати інформаційні технології в повсякденне функціонування учнів;
- вміння роботи в різних командах (групах);
- вміння співпраці при розробці навчальних програм, організації процесу навчання та його оцінювання;
- вміння працювати з людьми з місцевої громади та батьками;
- вміння бачити і вирішувати проблеми;
- вміння постійного розширення своїх знань і удосконалювання своїх навичок (Common European, 2010).

До другої групи належать такі компетенції:

– вміння формування в учнів суспільну і громадянську позиції;

– вміння формування в учнів компетенцій, що дозволять їм, як повноправним громадянам цієї держави, успішно функціонувати у суспільстві знань. Сюди входить: мотивація до науки, і не тільки формально обов'язкової в шкільному віці, навчання вчитися, критична обробка інформації, обслуговування комп'ютера і використання будь-яких цифрових пристроїв, творчість та інновації, розв'язування проблем, підприємництво, співпраця з іншими, легкість у спілкуванні з іншими, вміння орієнтації у візуальній культурі;

– вміння комплексного використання понадпредметних компетенцій, що вказані вище, в процесі викладання/навчання певного предмету (Common European, 2010).

У контексті нашого дослідження актуальним є використання таких загальних європейських принципів, що стосуються професії вчителя:

1. Професія, що вимагає вищої освіти. Освітні системи вищого рівня вимагають, щоб всі вчителі були випускниками вищих навчальних закладів. Кожний вчитель повинен мати можливість продовжити навчання до найвищого рівня, щоб розвивати свої педагогічні компетенції. Освіта вчителів є багатогалузева і мультидисциплінарна, що гарантує володіння вчителями: знаннями зі свого предмету; знаннями педагогічними; вміннями і компетенціями, що потрібні для скерування і підтримки учнів; розумінням суспільних і культурних вимірів освіти.

2. Професія, що передбачає навчання протягом цілого життя. Підвищення професійної кваліфікації вчителів повинно тривати протягом усього трудового життя і повинно бути підтримане за допомогою систем удосконалення на національному, регіональному або місцевому рівні. Вчителі повинні бути в змозі підтримувати процес, за допомогою якого молоді люди й

учні стали б більш самостійними в навчанні протягом усього життя. Вони повинні мати можливість рости і адаптуватися протягом їхнього трудового життя, активно брати участь у розвитку професії.

3. Мобільна професія. Мобільність повинна бути центральним елементом програми педагогічної освіти. Учителів потрібно заохочувати, щоб виїжджали до інших європейських країн для їх професійного розвитку. Країна, яка приймає, повинна визнавати статус цих вчителів, а країна походження визнавати і цінувати його участь у цьому процесі. Повинна бути також мобільність між різними рівнями освіти і в напрямку різних професій в галузі освіти.

4. Професія, що опирається на партнерство. Інституції, що готують учителів, повинні співпрацювати зі школами, промисловістю й іншими установами, які дають можливість проведення практик. Потрібно заохочувати вчителів до участі в наукових дослідженнях, щоб не відставати від суспільства знань. Вищі навчальні заклади повинні прагнути включати у свої програми найновіші практичні досягнення. Освіта вчителів повинна бути також предметом наукових досліджень. У рекомендаціях Європейської комісії також описується вчитель, де за основу взято три основні орієнтири: щодо професії, щодо знань, щодо іншої людини і суспільства. Вчителі повинні вміти: працювати зі знаннями, новими технологіями та інформацією; працювати з іншими людьми; працювати в суспільстві і для суспільства (Common European, 2010).

Зазначимо, що сутність компетентнісного підходу в країнах ЄС ставить на перше місце не інформованість студента, його володіння знаннями, а вміння ними оперувати, управляти інформацією, активно діяти, швидко приймати рішення, розв'язувати проблеми професійного характеру. Використання такого підходу дає змогу майбутнім фахівцям розвинути власні адаптаційні можливості для вміння організувати і координувати особистісно орієнтований навчальний процес, обирати оптимальні засоби для досягнення поставлених педагогічних цілей.

Вітчизняна вища школа у контексті інтеграції України в європейський освітній простір активно переймає зарубіжний досвід реалізації компетентнісного підходу в системі підготовки майбутніх учителів. Так, Міністерство освіти і науки України зацентувало інститути післядипломної освіти в кожній області на те, що основною темою курсів підвищення кваліфікації має бути запровадження методик компетентнісного навчання. У підготовці фахівців за основу взято перелік компетентностей Європейського Союзу. Нові освітні стандарти будуть ґрунтуватися на «Рекомендаціях Європейського Парламенту та Ради Європи щодо формування ключових компетентностей ціложиттєвої освіти» (18.12.2006), але не обмежуватимуться ними.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок у досліджуваному напрямі. Таким чином, аналіз нормативних освітніх документів країн Європейського Союзу дозволяє зробити висновок, що компетентнісна спрямованість є однією із важливих тенденцій розвитку вищої освіти в європейському освітньому просторі. Важливими чинниками застосування компетентнісного підходу в системі вищої освіти країн Європи є перехід до інформаційного суспільства, запровадження високих освітніх стандартів, інтеграція освітніх систем до світового освітнього простору. Навчаючи і виховуючи майбутніх фахівців, перевагу надають предметам, які розвивають їх інтелектуальні здібності, дають можливість набувати і розвивати ініціативу, адаптованість, а також дають змогу їм впевненіше працювати в сучасному виробничому середовищі. Упровадження компетентнісного підходу в освіту країн-членів Європейського Союзу передбачає, що знання практичного спрямування відповідають чотирьом складовим: знати що – фактичний кодифікований обсяг знань, який може бути трансльовано; знати чому – знання наукового розуміння світу та впливу науки на розвиток людства; знати як – здатність виконувати відповідні завдання; знати хто – усвідомлення того, які люди «знають

що», «знають чому», «знають як». Отже, міжнародна допомога і західний досвід є важливими і дієвими ресурсами для вирішення проблеми реалізації компетентнісного підходу в системі вітчизняної вищої освіти.

Перспективою подальших розвідок може бути дослідження впровадження досвіду країн Європейського Союзу щодо формування ключових компетентностей у вітчизняну практику підготовки майбутніх учителів.

Список використаних джерел:

1. *Компетентнісний підхід у вищій освіті: світовий досвід* / уклад.: Антонюк Л.Л., Василькова Н.В., Ільницький Д.О. та ін. Київ: КНЕУ, 2016. 61 с.
2. Ярова О.Б. Концепт «ключові компетентності» в освітніх документах початкової школи країн Європейського Союзу. *Молодий вчений*. 2015. № 2 (17). С. 155-158.
3. European Commission. Key Competences For Lifelong Learning. European Reference Framework. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2007. 12 p.
4. EURYDICE (Network on Education Systems and Policies in Europe). Key Competencies. A Developing Concept in General Compulsory Education. Brussels: European Eurydice Unit, 2002. 182 p.
5. EU (European Union). Key Competencies for Lifelong Learning. Recommendation of the European Parliament and to the Council of 18 December 2006 (2006/962/EC). *Official Journal of the European Union*. 2006. 30 December. P. I. 394/10 – I. 394/18.
6. Common European Principles for Teacher Competences and Qualifications. Education and Training 2010 – The Success of the Lisbon Strategy Hinges on Urgent Reforms [Електронний ресурс]. – URL: http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/principles_en.pdf.
7. Weinert F.E. Concept of competence: A conceptual clarification [Електронний ресурс]. In: Rychen, D.S. & Salganik, L. H. (Eds. Definition and selection key

competencies. Gottingen: Hogrefe& Huber. 2001. URL: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.111.1152&rep=rep1&type=pdf>

8. Hutmacher W. Key Competencies in Europe. Report # DECS/SE/Sec-(96)-43 of the Symposium «A Secondary Education for Europe Project». Berne, Switzerland, 27-30 March, 1996. Strasbourg: Council for Cultural Cooperation, 1997. 72 p.

References:

1. Kompetentnisny`j pidxid u vy`shhij osviti: svitovy`j dosvid / uklad.: Antonyuk L.L., Vasy`l`kova N.V., Il`ny`cz`ky`j D.O. ta in. Ky`yiv: KNEU, 2016. 61 s.
2. Yarova O.B. Koncept «klyuchovi kompetentnosti» v osvitnix dokumentax pochatkovoyi shkoly` krayin Yevropejs`kogo Soyuzu. Molody`j vcheny`. 2015. # 2 (17). S. 155-158.
3. European Commission. Key Competences For Lifelong Learning. European Reference Framework. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2007. 12 p.
4. EURYDICE (Network on Education Systems and Policies in Europe). Key Competencies. A Developing Concept in General Compulsory Education. Brussels: European Eurydice Unit, 2002. 182 p.
5. EU (European Union). Key Competencies for Lifelong Learning. Recommendation of the European Parliament and to the Council of 18 December 2006 (2006/962/EC). *Official Journal of the European Union*. 2006. 30 December. P. I. 394/10 – I. 394/18.
6. Common European Principles for Teacher Competences and Qualifications. Education and Training 2010 – The Success of the Lisbon Strategy Hinges on Urgent Reforms [Електронний ресурс]. – URL: http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/principles_en.pdf.
7. Weinert F.E. Concept of competence: A conceptual clarification [Електронний ресурс]. In: Rychen, D.S. & Salganik, L. H. (Eds. Definition and selection key competencies. Gottingen: Hogrefe& Huber. 2001. URL: <http://>

/citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.111.1152&rep=rep1&type=pdf)

8. 8. Hutmacher W. Key Competencies in Europe. Report # DECS/SE/Sec-(96)-43 of the Symposium «A Secondary Education for Europe Project». Berne, Switzerland, 27-30 March, 1996. Strasbourg: Council for Cultural Cooperation, 1997. 72 p.

Наталья Петровна Онищенко,

кандидат педагогических наук, доцент,

доцент кафедры педагогики,

ГВУЗ «Переяслав-Хмельницкий государственный педагогический университет имени Григория Сковороды»,

г. Переяслав-Хмельницкий, Украина,

ORCID iD: orcid.org/0000-0001-7794-8949

Onischenkon@gmail.com

Онищенко Н. П.

ФОРМИРОВАНИЕ КЛЮЧЕВЫХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ В СТРАНАХ ЕВРОСОЮЗА: ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ

Аннотация

В статье раскрыт теоретический аспект формирования ключевых компетентностей будущих учителей в странах Европейского Союза. Исследовано применение понятия «ключевые компетентности» странами Европейского Союза. Определены особенности толкования этого понятия на уровне нормативных документов Евросоюза. Охарактеризованы основные направления образовательной политики стран Евросоюза по имплементации идеи ключевых компетентностей в высшей школе. Доказано, что компетентностный подход является одним из важных тенденций развития высшего образования в европейском образовательном пространстве.

Ключевые слова: *ключевые компетентности, страны Европейского Союза, компетентностный подход, компетентностное профессиональное образование, компетенции, фундаментальные компетенции, отраслевые компетенции, профессиональные компетенции, будущие учителя.*

Natalia Onyshchenko,

Ph. D in Pedagogics, Assistant Professor,
Assistant Professor at the Chair of Pedagogics, SHEI «Pereiaslav-
Khmelnyskyi Hryhorii Skovoroda State Pedagogical University»,
Pereiaslav-Khmelnyskyi, Ukraine
ORCID iD: orcid.org/0000-0001-7794-8949
Onischenkon@ gmail.com

Onyshchenko N.

FORMATION OF THE FUTURE TEACHERS' KEY COMPETENCES IN THE EUROPEAN UNION COUNTRIES: THE THEORETICAL ASPECT

Abstract

The article reveals the theoretical aspect of the future teachers' key competences formation in the countries of the European Union. The European Union countries' application of the concept of «key competencies» is explored. The peculiarities of the interpretation of this concept on the level of normative documents of the European Union are determined. The main directions of the educational policy of the European Union countries concerning the implementation of the idea of key competences in higher education are described. It is proved that the competence approach is one of the important tendencies of the higher education development in the European educational space. It is argued that at the present stage the competence approach represents the innovative principles of the development of higher education and corresponds to progressive world standards, as well as provides for the training of an educated, spiritually rich, intellectually mature, responsible personality of a specialist capable of revealing his own personality in the process of professional activity. The important factors of the competence approach's application in the system of higher education of the European countries are identified: the transition to the information society, introduction of high educational standards, and integration of educational systems in the world educational space. It is revealed that in the process of future specialists training the preference of the European Union is given to subjects that develop their intellectual abilities, give them the opportunity to acquire and develop initiative, adaptability, and also enable them to work in the modern production environment more confidently. It is noted that the introduction of the competence approach to the education of the European Union

countries implies that the knowledge of the practical direction corresponds to four components: to know what - it's the actual codified amount of knowledge that can be broadcasted; know why - the knowledge of the world scientific understanding and the influence of science on the mankind development; know how - the ability to perform the tasks; who knows - an understanding which particular people «know what», «know why» and «know how». The general European principles concerning the teacher's profession are described. It is noted that the essence of a competent approach in EU countries places not the students' knowledge at the first place, but their mastering of knowledge, the ability to operate and manage information, to act actively, to make quick decisions, to solve problems of a professional nature.

Key words: *key competences, countries of the European Union, competence approach, competent vocational education, competences, fundamental competences, branch competences, professional competences, future teachers.*